

(Artikeln publiceras i svensk översättning med tillstånd från författaren)

Barry Sautman

Kommer myten om Tibet att bestå?

Inledning

Sociologen Karl Mannheim beskrev på 1930-talet ideologier som redskap för härskande grupper att politiskt söka efter eller vidmakthålla makt. Ideologier, tillade han, borde angripas kritiskt för att uppnå insikt i vad de står för. De bör aldrig likställas med realiteten.¹ Idag vet vi att "realiteten" är mer en tolkningsfråga än något objektivt, men också att nationalismen är en ideologi som förknippas med mytbildning.

Nationalismen grundas oftast på det som Liah Greenfeld kallar för *ressentiment*, dvs den motsättning som ligger i det att man är övertygad om att ett folk borde ha det bättre i avskilda nationer och det faktum att det inte är så.² Denna "ressentiment" slår om till vrede, när folk offras av mäktiga stater. Exempel på nationellt förtryck finns i överflöd. Förtrycket ses ofta som *sine qua non* skäl till mobilisering för att befrämja den nationella saken. Denna syn leder till vad Mannheim kallar politisk mystifikation. Fallet med Tibet är ett exempel på detta.

Den tibetanska emigrantkretsens ideologi som propagerats sen 1959, när Dalai Lama och hans anhang lämnade Tibet, grundas på påståendena om ett kinesiskt folkmord och ett kolonialt förtryck. Det är också den västerländska synen på Tibet. Myterna säger att Tibet skulle ha varit självständigt till 1951, men att det sen dess degraderas till ett kolonialt och utsuget land. Och att tibetanerna har fått utstå en demografisk katastrof och ett kulturellt folkmord med det bestämda syftet att på sikt utrota dem. Dessutom hävdas det att Kina är ansvarigt för att det inte sker några förhandlingar.

Denna essä analyserar dessa påståenden och hävdar att, trots Dalai Lamas internationella status, kommer den tibetanska emigrantkretsens ideologi att alltmer utsättas för kritik.

Utgjorde Tibet en stat?

I väst beskrivs Tibet från Qing-dynastins fall till det kommunistiska styrets början (1913-1951) ofta som "de facto oberoende".³ Även om en stat kan förlora kontrollen över regioner över vilka den har suveränitet, finns i den internationella rätten ingen kategori som heter "de facto oberoende", vilket skulle berättiga andra stater att bekräfta en region, som fjärrmat sig från den suveräna statens hägn, som en stat. Det fanns exempelvis på 1960-talet i Nigeria en etnisk utbrytningsrörelse för iboerna i sydost av landet som hävdade "de facto oberoende" under flera år, och som erkändes som "Biafra" av fem småstater. När Nigeria återfick sin styrka återfördes östregionen till fadershuset. Att Biafra motsatte sig Nigerias suveränitet gjorde inte Biafra på något sett till en stat enligt internationell rätt.⁴ Likaledes sades Tjetjenien under 1991-1999 ha varit "de facto oberoende", efter att separatister fjärrmade det från Rysslands överhöghet. Men ingen stat erkände Tjetjenien under dess separatistiska inflytande och idag när Ryssland strävar efter att befästa den federativa makten betraktar ingen stat, fränsett talibanernas Afghanistan Tjetjenien som en stat.⁵ Enligt internationell rätt blir ett

¹ Karl Mannheim, "Ideology and utopia," i *Ideology and Utopia: an introduction to the sociology of knowledge* (London: Routledge & Kegan Paul, 1936), s. 49-96.

² Liah Greenfeld, *Nationalism: five roads to modernity* (Cambridge: Harvard University Press, 1992).

³ Franz Michael, "Non-Chinese nationalities and religious communities," i Wu Yuan-li (ed.) *Human rights in the People's Republic of China* (Boulder: Westview, 1988), s. 270-; Melvyn Goldstein, *Tibet, China and the United States: reflections on the Tibet Question* (Washington: Atlantic Council of the United States Occasional Paper, 1995).

⁴ David Ijalaye, "Was 'Biafra' at any time a state in international law?" *American Journal of International Law*, Vol. 65 (1971), s. 551-

⁵ Wendy Atrokhov, "The Khasavyurt Accords: maintaining the rule of law and legitimacy of democracy in the Russian Federation amidst the Chechen Crisis" *Cornell International Law Journal*, Vol. 32 (1999), s. 367-392; Thomas Grant, "Current Development: Afganistan recognizes Chenchnya," *American University International Law Review*, Vol. 15

”de facto oberoende” en stat endast då större stater erkänner den, vilket exempelvis skedde med Bangladesh 1971 och de tidigare jugoslaviska republikerna under det tidiga 1990-talet.⁶ De kan göra så, när en tidigare centralregering – såsom skedde med Sovjetunionen – de facto eller juridiskt avstår sitt suveränitetskrav.⁷ ”Förtida erkännande” är när ett konkurrerande erkännandekrav existerar och stöds av de större staterna.⁸ Stater i vardande som erhåller erkännande av större stater vidmakthålls i regel. De som inte gör det försvinner.⁹

Ingen större stat har erkänt Tibets ”de facto oberoende” eftersom Kinas har krav på suveränitet över området. En talesman för USA:s inrikesministerium sa 1999 att USA sen 1942 ansett Tibet vara en del av Kina. Under 1940-talet bekräftades detta flera gånger av de åtgärder USA då vidtog. När då det ”de facto oberoende” Tibet återopade sin status till FN stöddes det endast av El Salvador. Samma småstat som på 1930-talet, förutom Japan och Nazisttyskland, var den enda stat som erkände den japanska lydstaten Manchukuo i nordvästra Kina.¹⁰

Det gamla Tibet var en kulturell entitet, men uppfyllde inget av de sedvanliga internationella rättsliga kriterierna för en stat. Journalisten Isabel Hilton, som stöder Tibets självständighet, har bekräftat att Tibet ”inte var en stat i modern bemärkelse” och tibetkännaren Donald Lopez säger att tibetanerna inte identifierade sig som en enda entitet utan som flera regionala entiteter.¹¹ Tibet saknade territorium i den mening som krävs för att utgöra en stat, eftersom Kina hade ett konkurrerande krav och FN-kriteriet fastslår att en självständig stat måste vara helt och hållet fri från krav på sitt territorium av annan stat.¹² Tibet hade ingen regering som fordras för en stat. Satraperna på den östra plattan var inte tillräckligt centraliserade för att motsvara kriteriet på en stat.¹³ Och regimen i Lhasa hade ingen legal auktoritet att regera området under sin kontroll än någon annan del av Kina under den ”sista kejsaren” Pu Yi och hans Manchukuo-lydstat. Slutligen hade det gamla Tibet ingen laglig rätt att upprätta relationer med utländska stater. Detta kräver att en stat inte kan ha någon annan myndighet över sig än den internationella lagen. När Storbritannien, det tidiga 1900-talets stormakt, försökte etablera relationer med Dalai Lama gick man därför via den kinesiska regeringen, just därför att ingen större stat hade erkänt Tibet som stat.¹⁴ Detta skiljer sig från hur Kina ”erkände realiteterna” när det förlorade Mongoliet efter att det hade erkänts av Sovjetunionen och östblocksstaterna.¹⁵

(2000), s. 869-894.

⁶ Lawrence Eastwood, “Secession: state practice and international law after the dissolution of the Soviet Union and Yugoslavia,” *Duke Journal of Comparative & International Law*, Vol. 3 (1993), s. 299-347.

⁷ Thomas Grant, “Defining statehood: the Montevideo Convention and its discontents,” *Columbia Journal of Transnational Law*, Vol. 37 (1999), s. 403-427.

⁸ Lassa Oppenheim, *International Law: a treatise*, Vol. 1 (Sir Hersch Lauterpacht ed. 8th ed. 1955) (New York: Longmans), s. 19.

⁹ Alexis Heraclides, “Secessionist minorities and external involvement,” *International Organizations*, Vol. 44 (1990), s. 341-; Stephen Kocs, “Explaining the strategic behavior of states: international law as system structure,” *International Studies Quarterly* (1994) 535-

¹⁰ James Rubin, press briefing, August 12, 1999, <http://secretary.state.gov/www/briefing/9908/990812db>; Qiang Zhai, *The dragon, the lion & the eagle: Chinese/British/American relations, 1949-1958* (Columbus: Kent State University Press, 1994), s. 51-53; William Kirby, “The internationalization of China: foreign relations at home and abroad in the Republican era,” *China Quarterly*, no. 150 (1997), s. 437-458.

¹¹ Edward Parmee, et al., *Kham and Amdo of Tibet* (New Haven: Human Relations Area Files, 1972); Downs, James, et al., *Lhasa of Tibet* (New Haven: Human Relations Areas Files 1972).

¹² James Crawford, *The creation of states in international law* (Oxford: Clarendon, 1979), s. 37-38.

¹³ Geoffrey Samuel, “Tibet as a stateless society and some Islamic parallels,” *Journal of Asian Studies*, Vol. 61, no. 2, s. 215-229.

¹⁴ Crawford, *op. cit.*, s. 51; David Harris, *Cases and materials on international law* (5th ed.) (London: Sweet & Maxwell, 1998), s. 106-107; Spence, Heather, *British policy and the ‘development of Tibet, 1912-1933* (Unpub’d PhD diss. University of Wollongong 1993); Kalvane Werake, *Foreign policy of Yuan Shih-K’ai with special emphasis on Tibet, 1912-1916* (Unpub’d PhD diss. University of Washington, 1980).

¹⁵ Chung Chien-Peng, “Taiwan’s future: Mongolia or Tibet?” *Asian Affairs: an American Review*, Vol. 27, no. 4 (2001), s. 233-245.

Det hävdas ibland att det 17-punktsavtal som 1951 slöts mellan den kinesiska folkrepubliken och Dalai Lama skulle indikera att Kina avsåg att ge Tibet självständighet.¹⁶ Men bakgrunden är att det var fyrtio år av inbördeskrig och japansk aggression som hade lämnat mycket av landet utanför den centrala kontrollen även om dessa områden hade förblivit del av Kina i enlighet med den internationella lagen och andra staters syn. Beijing gjorde därför under det sena 1940-talet och tidiga 50-talet avtal om en ”fredlig befrielse” med ett flertal lokala ledare såsom exempelvis i Yunnan, Xinjiang och Hunan. Detta till skillnad med vad som skedde mellan USA och de infödda amerikanerna där man visserligen noterade deras nationalitet men förnekade dem medborgarrätt.¹⁷ Kina återintegrerade de avskiljda regionerna utifrån en grund av rättslig jämlikhet för alla etniska grupper. Avtalet med Dalai Lama var på intet vis ett erkännande av en separat stat än vad president Lincolns blockad av konfederationen var, vilket i ett annat sammanhang hade varit liktydigt med ett internationellt krig. Den nya regimen återtagande av regionerna var inte liktydigt med en invasion eller ockupation mer än Lincolns väpnade aktion efter det att han i första inauguraladressen hade deklarerat att vidmakthållandet av en nations integritet är en allmänt erkänd princip.¹⁸

Det fanns, i förbigående sagt, ett tibetansktstyrt kungadöme i Himalaya – Sikkim – som den tibetanska emigrantkretsen hävdar var det gamla Tibet och som togs över av sin beskyddare Indien.¹⁹ Emigrantkretsen som hade stött Indien i varje fråga från Kashmir till kärnvapen gjorde emellertid ingen protest när Indien tog över 1975.

Är Tibet utsuget?

Den tibetanska emigrantkretsen hävdar att Tibet utsugs likt en koloni för att befrämja kinesiska invandrare och den kinesiska regeringens skattefiska.²⁰ Till skillnad från den rikliga historieforskningen om den europeiska rovgirigheten²¹ är emigrantkretsens dokumentation om utsugningen skral på källhänvisningar. Emigrantkretsars skrifter som förfäktar att fram till tidigt 1990-tal utgjorde statsinkomsterna från utsugningen av Tibets mineraltillgångar 1,5 miljarder yean men det är enbart summan av all mineral som såldes.²² Påståendena inbegriper även några miljoner USA dollar utifrån den årliga statsinkomsten dvs statsföretagens försäljning, vilket naturligtvis inte kan likställas med vinst. Den kinesiska folkrepublikens gruvindustri har varit en ständig förlustaffär. Förlusterna var i mitten på 1990-talet var så stora att branschen närapå kollapsade och få utländska företag har varit villiga att investera i gruvor. När så staten 1998 beslöt att stoppa kaoset i branschen rapporterades det att 85 procent av gruvorna gick med förlust. Att uppnå vinst i västra Kina är ännu svårare än i övrigt pga en brist på infrastruktur och stödjande kringindustri.²³ Endast

¹⁶ Dalai Lama, “Statement of June 20, 1959, at Mussoorie, India, i Rodney Gilbert, *Genocide in Tibet: a study of Communist aggression* (New York: American-Asian Educational Exchange, 1959) s. 30.

¹⁷ John Wunder, *“Retained by the People” – a history of American Indians and the Bill of Rights* (Oxford: Oxford University Press, 1994), s. 51.

¹⁸ James Randall, *Constitutional problems under Lincoln* (Urbana: University of Illinois Press 1964 [1926]), s. 59-65; Abraham Lincoln, *The prairie years and the war years* (Carl Sandburg, ed.) (New York Dell: 1954 [1939]), s. 128.

¹⁹ Leo Rose, “Modern Sikkim in an historical perspective,” Lawrence Epstein and Richard Sherburne (eds.), *Reflections on Tibetan culture* (Lewiston: Edward Mellen, 1990), s. 59-74.

²⁰ Tibetan Youth Congress (TYC), *Development for whom? A report on the Chinese development strategies in Tibet and their impacts* (Dharamsala: TYC, 1995).

²¹ Se t. ex. J.M. Blaut, “Fourteen ninety-two,” i J.M. Blaut (ed.) *1492: the debate on colonialism, Eurocentrism and history* (Trenton: Africa World Press), s. 1-64; Adam Hochschild, *King Leopold’s ghost: a sotry of greed, terror and heroism in colonial Africa* (Boston: Houghton Mifflin).

²² TYC, *Strangers in their own country: Chinese population transfer in Tibet and its impacts* (Dharamsala: TYC, 1994), s. 24; *Tibet – a land of snows: rich in precious stones and mineral resources* (Dharamsala: Department of Security of His Holiness the Dalai Lama, 1991), s. 34.

²³ “Mining industry ‘near collapse,’” *South China Morning Post*, 8 April 1994, s. 11; “Foreign miners not ready to invest in China,” *Financial Times*, 4 May 1994, s. 32; “Chinese state-run mines piling up big losses: paper,” *Kyodo*, 7 August 1996; “China to end chaos in mining industry,” *Asian Pulse*, 3 November 1998; James Dorian, “Mining in China: an update,” *Mining Engineer* (February 1999), s. 35-44; “Digging for profitability, Sino Mining shows the way,” *China Online*, 9 October 2000.

några företag med utländskt kapital är verksamma på platån och varken de eller statsföretagen har rapporterat nån vinst. Det enda undantaget, sägs vara, Yulong koppargruva vilket emigrantkretsarna hävdar ska ha gjort en vinst på 2,5 miljoner USA dollar årligen, vilket inte är mycket då investeringarna har varit drygt 150 miljoner dollar.²⁴ I vilket fall som helst utgör mineral utvinning i Tibet en obetydlig del i den kinesiska folkrepubliken där det inbegriper 21 miljoner människor i hela landet medan Tibets gruvor har 2 400 anställda.²⁵

Skogsindustrin är en annan bransch som ska utgöra Kinas utsugning av Tibet. Statsföretagens skogsavverkning på platåns östra del var omfattande fram till de stora översvämningarna 1998, varefter centralregeringen förbjöd avverkning i de flesta tibetanska områdena och satte skogsarbetarna att återplantera skog.²⁶ Emigrantkretsarna hävdar att den östra platån gav de statliga skogsföretagen över 241 miljoner dollar i skatter och vinster under åren 1949-1998,²⁷ men även denna lilla odokumenterade summa är vilseledande. Vad som är vinst i ett statsföretag har varierat stort genom åren, vilket även gällt vad som rapporterats som vinst.²⁸ Vinsten kan beräknas utan att ta i beaktande statsföretagens kostnader för bostäder, hälso- och sjukvård, eller försäkringar och annan service till de anställda. 1995 utgjorde de 55 procent av den statliga skogssektorns vinster förutom kostnaderna för pensioner i en bransch där det går en pensionär per tre sysselsatta arbetare. De höga kostnaderna för att förse Kina med billigt virke har således staten fått kompensera med statliga lån och med att skuldsätta de statliga skogsföretagen.²⁹ En del företag på den östra platån har fått utstå förluster i årtal och mer än 20 stora företag var djupt skuldsatta när skogsavverkningsförbudet kom och några var oförmögna att betala löner. Virkesimporten till Kina har följaktligen skjutit i höjden. Det är billigare att importera än att producera trävarorna i Kina.³⁰

Till skillnad från de europeiska kolonialmakterna har Kina sen urminnes tider försökt att garantera sitt territoriums sammanhållning med att subsidiera inte utsuga sin periferi.³¹ Folkrepubliken hävdar att man har spenderat 40 miljarder yuan de senaste fyra årtiondena i subsidier till den tibetanska autonoma regionen. 1994 finansierade den centrala regeringen 83 procent av den tibetanska regionregeringens utgifter. Skatterna, företagets inkomster bidrog med endast 4 procent, resten finansierades av de övriga delarna av Kina och av frivilligorganisationer.³² Tibetanernas inkomster ligger under det kinesiska genomsnittet, vilket inte är så förvånande sett mot Tibets avlägsenhet och hårda natur. Subsidierna har icke desto mindre resulterat i en förbättrad

²⁴ "Chinese potash mining in Tibet devastates environment," Drillbits & Tailings (7 October, 1998), s. 3; Australian Tibet Council, *Submission to the inquiry into the provisions of the Corporate Code of Conduct Bill 2000* (Sydney: 2000); *Tibet 2000: environment and development issues* (Dharamsala: Department of Information & International Relations, Central Tibetan Administration, 2000), s. 86-101; "China to open seven new copper mines by 2000," *World Tibet Network [WTN]*, 28 August 1997.

²⁵ Tse Pui-Kwan, "The mineral industry of China," *U.S. Geological Survey – Minerals Information – 1996* (Washington: GPO), s. 2; Tibet Environmental Watch, "ICJ: Mining and other environmental impacts," <http://www.tew.org/icj/icj.mining.html>.

²⁶ Chris Clarke, "Logging on top of the world," *Earth Island Journal*, Vol. 14, no. 3 (1999).

²⁷ *Tibet 2000*, s. 53-69.

²⁸ Carsten Holz, "Long live China's state-owned enterprises: deflating the myth of poor financial performance," kommer snart i *Journal of Economic Literature*.

²⁹ James Harkness, "Recent trends in forestry and conservation of biodiversity in China," *China Quarterly*, No. 156 (1998), s. 911-934; Yin Runsheng, "Forestry and environment in China: the current situation and strategic choices," *World Development*, Vol. 26, no. 12, s. 2153-2167.

³⁰ "Stunned by floods, China hastens logging curbs," *New York Times*, 27 September 1998, s. 3; "China to ban logging in 77% of natural forests," *Wood Technology*, Vol. 126, no. 2 (1999), s. 20; "Logging ban stimulates China's wood imports," *Wood Technology*, Vol. 127, no. 2 (2000) s. 20.

³¹ R. Bin Wong, *China transformed: historical change and the limits of European experience* (Ithaca: Cornell University Press).

³² "Tibet now get funds from all directions," *Xinhua*, 26 June 1999; Yu Zhen and Guo Zhenlin, *Zhongguo zangqu xiandaihua: lilun, shijian, zhengce* (Modernization of China's Tibetan areas: theory, practice, policy) (Beijing Zhongyang minzu daxue chubanshe 1999), s. 323.

levnadsstandard, vilket motsäger att Tibet skulle vara utsuget.³³

Demografisk katastrof?

Bakom emigrantkretsarnas anklagelse om folkmord ligger idén om en demografisk katastrof, som ska ha resulterat i 1,2 miljoner tibetaners död som en följd av kinesernas åtgärder. De har publicerat en mycket specificerad dödstabell som anger orsaken och var det skedde i det s.k. Stortibet men utan att några källor anges för siffrorna.³⁴ Bland dessa siffror finns påståendet om en halv miljon döda av svält som ska ha skett under hungeråren 1959-1961 under det stora språnget. Det anges endast anekdoter till stöd för siffrorna. Och de ska ha skett i platåns östra del, var tibetanerna händelsevis sen länge endast utgjort en bråkdel av befolkningen och var de flesta döda var icke-tibetaner.

Forskningsrapporter om Tibet nämner ingen ”demografisk förintelse” i Tibets östra delar. Den ledande emigranthistorikern Tsering Shakya talar till exempel om ”tusentals” döda tibetaner som dog av endera undertryckandet av upproret eller av ekonomisk förödelse,³⁵ vilket är mycket färre än de hundratusentals som emigrantkretsarnas ledarskikt hävdar. En demograf som undersökte ålder/kön kohorter i folkrepublikens 1990 års befolkningsräkning fann en mycket lågt förhållande mellan könen bland tibetanerna som var 20-34 år gamla på 1960-talet, vilket inte tyder på någon svält utan på emigration eller revoltrelaterad död då de mestadels inbegriper unga män.³⁶ Men det finns inte heller några bevis för hundratusentals döda pga strider såsom emigrantkretsen hävdar. Deras uppskattning att 87 000 tibetaner dog i centrala och västra Tibet under upproret 1959³⁷ är inte trovärdigt. Upproret var mestadels begränsat till huvudstaden Lhasa och det skedde ingen större förstörelse av staden, vilken dessutom endast hade ett invånarantal på 40 000.³⁸

Emigrantkretsarnas hävdande att Kina tränger undan tibetanerna och att familjeplaneringen syftat till att utrota dem som folk. Deras formel består av folkförflyttning + tvingande födelsekontroll = kulturellt folkmord.³⁹ Den amerikanske utrikesministern Colin Powells uttalande ”kineserna sänder fler och fler kineser att bosätta sig i Tibet... vilket tycks vara en politik som mycket väl kan förstöra deras samhälle” är ett eko av detta.⁴⁰ Dock har forskare inklusive USA:s regering sagt att den stora majoriteten av immigranter till Tibet kommer av eget initiativ och är andra klassens medborgare i Tibet eftersom deras status är som icke-mantalsskrivna invånare eller tillfälligt boende, vilket bedrövar dem alla sociala rättigheter. De fåtal immigranter som kommer till Tibet för statlig anställning erhåller samma förmåner som en motsvarande tibetan.⁴¹

Det amerikanska utrikesdepartementet beskrev under Reagan åren emigrantkretsarnas syn på migrationen till Tibet som ”oprecist, ofullständig och vilseledande”.⁴² Det mest vilseledande är påståendet att 7,5 icke-tibetaner överskrider de sex miljonerna tibetanerna i de tibetanska områdena.

³³ See Barry Sautman and Irene Eng, “Tibet: development for whom?” paper presented at the International Political Science Association triennial conference, 1-6 August 2000, Quebec City.

³⁴ Sandup, Tseten, “Chinese population – threat to Tibetan identity,” website of Tibetan government-in-exile, [www.tibet.com/Human rights/poputrans.html](http://www.tibet.com/Human%20rights/poputrans.html).

³⁵ Tsering Shakya, *Dragon in the land of snows: a history of modern Tibet since 1947* (London: Pimlico 1999), s. 504, fn. 91

³⁶ Yan Hao, “Tibetan population in China: myths and facts re-examined,” *Asian Ethnicity*, Vol. 1, no. 1 (2000), s. 11-36.

³⁷ Lodi Gyari, “Prepared testimony . . .” before the US Senate Foreign Relations Committee, 13 May 1997, i *Federal News Service*, 13 May 1997.

³⁸ Barbara Erickson, *Tibet: abode of the gods, pearl of the motherland* (Berkeley: Pacific View Press, 1997), s. 197.

³⁹ Paul Ingram, “Parties to China’s coercive birth control policy,” *Tibetan Review*, Vol. 34, no. 11, s. 21-22.

⁴⁰ CNN, 17 January 2001, transcript no. 01011714V54

⁴¹ Office of the [US] President, “Report to Congress concerning extension of waiver authority for the People’s Republic of China,” *International Trade Reporter*, Vol. 10, no. 22 (2 June 1993); Goldstein, Melvyn, “Outside instigation and the disturbances in Tibet: a rejoinder to Sharlo,” *Journal of Contemporary China*, Vol. 2, no. 1, s. 93-97; Erickson, 1997, s. 206-209.

⁴² “Beijing is backed by Administration on unrest in Tibet,” *New York Times*, 7 October 1987, s. A1.

Påståendet grundas på ett statistiskt trick att man i ”tibetanska” områden räknar in dem som befinns på den östra platån, vilka sen länge haft en majoritet av en icke-tibetansk bosättning, som isynnerhet staden Xining med omgivningar. Dessa områden har inte styrts av tibetaner på tusen år och hade en icke-tibetansk majoritet årtionden före kommunisterna kom till makten.⁴³ Frånsett dessa områden utgjorde hälften av den östra platåns befolkning etniska tibetaner 1990. I den autonoma regionen Tibet (som är belägen på den centrala och västra platån) visade 2000 års folkräkning 2,41 miljoner av sammanlagt 2,61 miljoner människor, vilka hade bott där under minst sex månader eller längre, var etniska tibetaner, vilket är en ökning med 15 procent sen folkräkningen 1990. Tibetanaerna utgör således 92 procent av befolkningen i den autonoma tibetanska regionen. Av resten utgjorde han-kineser 5,9 procent och andra etniska folk 1,9 procent.⁴⁴ Räknas nyligen inflyttade immigranter och armén med, utgjorde tibetanerna 85 procent. I alla tibetanska områden i folkrepubliken levde 1990 2,2 miljoner icke-tibetaner av en befolkning på totalt 6,5 miljoner människor. Ändå betraktar emigrantkretsarna på ett eller annat sätt antalet icke-tibetaner överdrivet, och en del hävdar att det finns 1,7 till 2 miljoner han-kineser i den autonoma tibetanska regionen och 638 000 i Lhasa.⁴⁵ Emellertid är de flesta icke-tibetanska immigranterna småfolk och benägna att efter ha samlat ett sparkapital att återvända hem.⁴⁶ Deras sociala profil och deras övergående närvaro skiljer sig starkt från vad som är karakteristiskt för koloniala bosättare.

Emigrantkretsarna hävdar att det fanns sex miljoner tibetaner 1950 och att det samma antalet idag är förorsakat av den ”demografiska katastrofen” och folkrepublikens familjeplanering.⁴⁷ I själva verket fanns det inte fler än 2,5 miljoner tibetaner 1950. Dalai Lamas rådgivare slog fast till FN 1950 att tibetanerna ”knappt nådde 3 miljoner”. Panchen Lama (som är den andra i rang bland de tibetanska buddisterna) och som var Storbritanniens sista diplomat i Lhasa har liksom amerikanska självständighetsivrare skrivit att det fanns omkring 3 miljoner tibetaner 1950.⁴⁸ Folkrepublikens folkräkning 1953, som inbegrep grova uppskattningar och inte en akkurat beräkning, fastslog att det fanns 2,75 miljoner tibetaner. 1990 hade befolkningen ökat till 4,6 miljoner och idag lär de otvivelaktigt vara mer än 5,2 miljoner.⁴⁹ Således långt ifrån att ha lidit någon befolkningsstagnation har tibetanerna på 50 år ökat till det dubbla.

Emigrantkretsarnas ledare talar om en diskriminerande födslokontroll visavi tibetanerna.⁵⁰ Det finns begränsningar för familjers storlek i de tibetanska områdena men de är mindre begränsande än i Kina i övrigt. En tidigare tjänsteman för den särskilda samordnare i tibetanska frågor i USA har noterat att ”tibetaner ges företrädes behandling... gällande giftermål och familjeplaneringspolitiken” Tibet Information Network har fastslagit att ”kineser som arbetat i den autonoma tibetanska regionen ges snävare regler om familjestorleken än vad som gäller för tibetaner”.⁵¹ I tibetanska

⁴³ Piper Rae Gaubatz, *Beyond the Great Wall: urban form and transformation on the Chinese frontiers* (Stanford: Stanford University Press, 1996); Jonathan Lipman, *Familiar strangers: a history of Muslims in northwest China* (Hong Kong: Hong Kong University Press 1997), s. xxxiii-xxxiv, 13; Tibet Information Network [TIN], *The politics of population transfer: an ethnographic and historical survey of Haidong and Haixi* (London: TIN 1992) (www.tibetinfo.net/newsupdates/nu281099.html).

⁴⁴ “China says Tibetan population grows 19 per cent in 10 years,” *Xinhua*, 30 March 2001.

⁴⁵ Dawa Tsering, “Dui Xizang de zhimin yu zangren de shengcun wiji” (The colonization of Tibet and the Tibetan survival crisis), *Zhongguo zhi chun* (China Spring), no. 173 (1998), s. 63-88.

⁴⁶ Wang Lixiong, *Tian Zang: Xizang de mingyun* (Sky burial: the fate of Tibet) (Brampton, Ont.: Mirror Books); Wang Lixiong, “Xizang: ershiyi shiji Zhongguo de ruanlei” (Tibet: China’s twenty-first century soft spot), *Zhanyue yu guanli* (Strategy and management), no. 1 (1999), s. 21-33.

⁴⁷ Yangcheng Kikhang, “Women face cultural genocide on the roof of the world,” i Ronit Lentin (ed.), *Gender and catastrophe* (London: Zed Books), s. 110-116.

⁴⁸ “Tibetan Appeal,” i FO 371/84454, 84455; Panchen Lama, *A poisoned arrow: the secret report of the 10th Panchen Lama* (London: TIN, 1998 [1962]); Hugh Richardson, *A short history of Tibet* (New York: Dutton, 1962), s. 6; Pradyumna Karan, *The changing face of Tibet: the impact of Chinese Communist ideology on the landscape* (Lexington: University Press of Kentucky 1976), s. 52; Gilbert, *op. cit.*, s. 3.

⁴⁹ *Zhongguo minzu tongji nianjian* (China ethnic statistics yearbook) (Beijing: Minzu chubanshe 2000), s. 431.

⁵⁰ “Human rights group claims increased repression in Tibet,” *Agence France Presse*, 6 January 2001.

⁵¹ Julia Taft, “Prepared testimony before the House International Relations Committee,” 11 March 1999, 11 March

områden utanför den autonoma regionen kan tibetaner i städer ha två barn och det finns ingen begränsning för dem på landsbygden. Han-kineser i städer är begränsade till ett barn och två på landsbygden. Emellertid finns det få han-kineser på landsbygden i den autonoma tibetanska regionen och även ganska få i övriga tibetanska områden. Böter för att ha överskridit det tillåtna barnantalet är mycket högre för han-kineserna än för tibetanerna.⁵²

Under den kinesiska ”reformerna” från 1979 till dags dato har befolkningstillväxten bland tibetaner varit högre än i folkrepubliken i övrigt. Detta står mot vad som gällt under kolonialismen då de koloniserade folken försvunnit i drivor pga svält och förtryck, medan koloniländerna gynnades demografiskt av kolonialismen.⁵³ Hävdandet om en demografisk katastrof i Tibet är således en mystifikation, om än en som har hållit västerländska forskare i sitt grepp. En framstående sinolog Chalmers Johnson har till exempel jämfört vad som har hänt i Tibet med vad som drabbade ursprungsbefolkningen i Amerika när européerna anlände.⁵⁴ Medan ursprungsbefolkningen i Amerika förlorade uppemot 95 procent av sin befolkning har tibetanerna gynnats i en skala som ingen annan etniskt grupp gjort det tidigare i historien.

Kulturellt folkmord?

Efter att Dalai LAMA hade lämnat Tibet anklagade han folkrepubliken för att ha fört tibetanerna till ”faran för en total förintelse”.⁵⁵ Det CIA finansierade International Commission of Jurists anslöt sig till anklagelsen och hävdade att Kina utrotade det tibetanska folket genom att begränsa religionsutövningen och att därigenom förgöra grunden för det tibetanska levnadssättet.⁵⁶ Denna anklagelse om ett ”kulturellt folkmord” kom att bli ett stående budskap för emigrantkretsarna.⁵⁷ Dalai Lama talar ofta om det och hävdar att ”det existerar ett försök att förstöra den sammanhängande kärnan i den tibetanska civilisationen och identiteten”.⁵⁸ Han sammanfattar det hela med att Kina bedriver avsiktligt kulturellt folkmord eftersom Kina ”kontrollerar och begränsar buddistiska studier” till exempel genom att bedriva politiska studier i klostren och genom att tillåta tvåspråkiga studenter vid Tibets universitet att lyckas bättre än sina enspråkiga tibetanska klasskamrater. Kina bedriver också oavsiktligt kulturellt folkmord genom ”folkomflyttningar och sin prokinesiska politik” vilket resulterar i att det finns fler han-kinesiska hantverkare och butiksägare i Lhasa och tibetaner som offentligen talar kinesiska bland sig själva, äter ris istället för korn och betar sig på ett besvärligt sätt.⁵⁹

Kulturellt folkmord kanske härrör från västerländska uppfattningar om enhetliga nationsstater,⁶⁰ men den går tillbaka endast till det sena 1940-talet. Raphael Lemkin som myntade begreppet folkmord, arbetade på ett förbud om kulturellt folkmord som inte syftade på en politik som assimilerade en grupp in i ett större samhälle, utan på de drastiska metoder som användes till att hjälpa en grupp snabba och fullständiga kulturella och religiösa livs försvinnande.⁶¹ De kommunistiska staterna och staterna i Mellanöstern föreslog på sin tid att den allmänna deklARATIONEN om de mänskliga rättighe-

---

1999; TIN, *Survey of birth control policies in Tibet* (London: 1994), s. 12.

⁵² *Guanyu Xizang zizhiqu de ren yu jihua shengyu gongzuo* (On the Tibet Autonomous Region and family planning work) (Lhasa: TAR government, mimeographed, 1998).

⁵³ Mike Davis, *Late Victorian Holocausts: El Nino famines and the making of the Third World* (London: Verso, 2001).

⁵⁴ Chalmers Johnson, *Blowback: the costs and consequences of American empire* (New York: Metropolitan Books, 2000), s. 166.

⁵⁵ Dalai Lama, *op. cit.*, s. 30.

⁵⁶ ICJ, *The question of Tibet and the rule of law* (Geneva: ICJ 1959); ICJ, *Tibet and the Chinese People's Republic: a report to the International Commission of Jurists by its legal inquiry committee on Tibet* (Geneva: ICJ, 1960).

⁵⁷ *Agence France Presse [AFP]*, “Tibet delegation returns from interrupted tour of Tibet,” 14 August 1980; “A tale of cultural genocide,” *Tibetan Bulletin*, Vol. 4, no. 3 (2000), www.tibet.net/eng/diir/tibbul.

⁵⁸ *AFP*, “China's Tibet policy reminiscent of Cultural Revolution: Dalai Lama,” 10 March 2000.

⁵⁹ ICJ, *Tibet: human rights and the rule of law* (Geneva: ICJ 1997), s. 352-354.

⁶⁰ Robert Clinton, “The rights of indigenous peoples as collective group rights,” *Arizona Law Review*, Vol. 32 (1990), s. 739-, 746.

⁶¹ *Draft Convention on the Crime of Genocide, Commentary, UN Secretary-General, UN Doc. E/447* (1947), s. 27.

terna skulle förse minoriteter med egna utbildnings-, kultur-, och religiösa institutioner och att offentligen och i ärenden med staten kunna använda sitt eget språk. Konventionen om folkmord skulle följaktligen förbjuda ”varje medvetet försök med avsikt att förstöra språket, religionen eller kulturen hos en nationell, rasmässig eller religiös grupp”. Detta försök kullkastades i FN av de västerländska staterna under USA:s ledning.⁶²

Även om de inte infördes som rättigheter eller i lagen⁶³ har begreppet kulturellt folkmord diskuterats vitt och brett och exemplen har hopat sig.⁶⁴ Somliga forskare likställer begreppet med en etnisk grupps rätt att njuta, utveckla och sprida sin kultur och sitt språk⁶⁵ och jämställer båda som en traditionell kulturs förintelse oberoende av om folket ifråga dödas eller inte.⁶⁶ Andra hävdar att folkmord måste betyda massmord⁶⁷ och – i motsats till en del forskare⁶⁸ – även en medveten avsikt.⁶⁹ Och då är en grupps etniska försvinnande utan att den mördas irrelevant.⁷⁰ Begreppet folkmord har tillämpats på båda scenarion där påtvingad assimilation och andra internationella handlingar genomförs, liksom även då det inte funnits något syfte att skada gruppen.⁷¹ Artikel 7 i utkastet till deklARATIONEN om ursprungsbefolkningars rättigheter fastslår att dessa befolkningar har ”den kollektiva som individuella rättigheten att inte underordnas ett etniskt eller ett kulturellt folkmord.” ”*Ursprungsfolk* må ej nekas sin integritet som ett särskilt folk eller att deras kulturella eller etniska identiteter eller ett fråntagande dem deras territorier, land eller resurser. Påtvingad assimilation, folkomflyttningar som underminerar deras rättigheter och propaganda som riktas mot dem är också förbjudet”.⁷²

Deklarationsutkastet syftar att skydda världens 300 miljoner ursprungsbefolkningar, dvs inte de till antalet mångfaldigt flera etniska minoriteterna och endast de folk som erkänns av sina stater som ursprungsfolk.⁷³ Kina deklarerar som de flesta asiatiska stater, att de endast har etniska minoriteter eftersom ”de olika nationaliteterna i Kina har levat på det kinesiska territoriet i sekler” och frågor

⁶² Johannes Morinsk, “Cultural genocide, the Universal Declaration, and minority rights,” *Human Rights Quarterly*, Vol. 21, no. 4 (1999), s. 1009-1060.

⁶³ See *Beanal v. Freeport-McMoRan, Inc.*, 969 F. Supp. 362, 373-373 (E.D. La. 1997), aff’d, 197 F.3d 161 (5th Cir. 1999); *Review of further developments in fields with which the Sub-Commission has been concerned*, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1985/6 (1985), s. 17 (advocating broadening the definition of genocide to include cultural genocide or ethnocide).

⁶⁴ Se t. ex. John Burton, “Development and cultural genocide in the Sudan,” *Journal of Modern African Studies*, Vol. 29, no. 3 (1991), s. 511-520; Michael Sells, *Bridge betrayed: religion and genocide in Bosnia* (Berkeley: University of California, 1996); Robert van Krieken, “The barbarism of civilization: cultural genocide and the ‘stolen generations,’” *British Journal of Sociology*, Vol. 50, no. 2 (1999), s. 297-315.

⁶⁵ UNESCO San Jose Declaration, UN Doc/ E/CN.4/Sub.2/1982/2/Add.1 (1981).

⁶⁶ Thomas R. Moore, “SIL and the ‘new-found tribe’: the Amaraeri experience,” *Dialectical Anthropology*, Vol. 4, no. 2 (1979), s. 113-125.

⁶⁷ Israel Charny, “Toward a generic definition of genocide,” i George Andreopoulos (ed.), *Genocide: conceptual and historical dimensions* (Philadelphia: University of Pennsylvania, 1994), s. 64-94.

⁶⁸ George Tinker, *Missionary conquest: the Gospel and Native American cultural genocide* (Minneapolis: Forest Press, 1993), s. 6; Mark Michaels, “Indigenous ethics and alien laws: native traditions and the United States legal system,” *Fordham Law Review*, Vol. 66 (1998) s. 1565- (US law allowing Indian tribes to own casinos is cultural genocide); Julie Lythcott-Haims, “Where do mixed babies belong? Racial classification in America and its implications for transnational adoption,” *Harvard C.R.-C.L. Law Review*, Vol. 29 (1994), s. 531- (interracial adoption termed cultural genocide).

⁶⁹ George Andreopoulos, “Introduction: the calculus of genocide,” i Andreopolous, *op. cit.*, s. 1-27.

⁷⁰ Frank Chalk and Kurt Jonassohn, *The history and sociology of genocide: analyses and case studies* (New Haven: Yale University Press, 1990), s. 23; *Discrimination against indigenous peoples: report of the Working Group on Indigenous Populations on its eighth session*, UN ESCOR, 8th Sess., UN Doc E/CN.4/Sub.2/1990/42 (1990) s. 47.

⁷¹ David Maybury-Lewis, *Indigenous peoples, ethnic groups and the state* (Boston: Allyn & Bacon 1997), s. 15-39; Joe Thomas, *Ethnocide: a cultural narrative of refugee detention in Hong Kong* (Aldershot: Ashgate 2000)(temporary detention of Vietnamese refugees), s. 33-34.

⁷² UN Commission on Human Rights, Sub-Commission on the Prevention of Discrimination & Protection of Minorities, 46th Sess. UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1994/30 (1994).

⁷³ Teri Leon, “The Draft Declaration on the rights of Indigenous Peoples: three case studies,” *New England International and Comparative Law Annual*, Vol. 6 (2000), s. 47-61.

om inte ursprungsfolk är ett ”resultat av kolonialpolitiken som drivit i modern tid av europeiska länder isynnerhet i Amerika och Oceanien.⁷⁴ FN:s och staters praktik är att med ursprungsbefolkning menas endast dem som finns i Oceanien, Amerika och Australien.⁷⁵ Även forskare som är välvilliga till den tibetanska emigrantkretsens sak är osäkra om tibetaner passar under begreppet ursprungsfolk⁷⁶ och emigrantkretsarna har inte heller försökt att välja ”ursprungsfolksalternativet” då det skulle komma i konflikt med deras påstående att Tibet är en ockuperad stat.⁷⁷ Den internationella lagen om kulturellt och etniskt folkmord, som endast gäller ursprungsfolk gäller således inte tibetaner.

Även ifall vi tillämpar en särskild uppmärksamhet på Tibet då det är ett ”förut existerande nationalitet” eller t.o.m. ett ursprungsfolk⁷⁸ berättigar inte den förda statliga politiken i Kina till att man ska kunna tala om ett kulturellt och etniskt folkmord. Någon förintelse av den tibetanska kulturen som sådan har inte skett. Även under den kulturella revolution angreps religionen inte endast i Tibet utan i hela Kina och såsom statsvetenskaparen Elliot Sperling, som är för Tibets självständighet, hävdar kan den tibetanska kulturen inte reduceras till enbart religion. Han säger också ett ”Folkrepubliken gör inga tilltag för att begränsa uttrycken för tibetansk kultur” och ”den kulturella aktivitet som äger rum överallt på den tibetanska högplatån kan inte ignoreras”.⁷⁹ Andra som stöder emigrantkretsens sak såsom forskaren Robert Barnett och det tyska Gröna partiets ledare Antje Vollmer har sagt att påståendet om ett kulturellt folkmord inte håller sträck.⁸⁰ Och Kina försvarar sig vad gäller politiken om tibetansk kultur.⁸¹

Språk är centralt i kulturen och i Kina ses minoritetsspråken som bärare av en etnisk kultur, medan han-språket (putonghua) ses som bryggan mellan landsbygden och tätorterna.⁸² Lagar i folkrepubliken stadgar att minoriteter i autonoma regioner (98 procent av tibetanerna lever i en sådan) är fria att fritt använda sitt språk. I dessa områden skall det lokala språket användas i grundutbildningen och i massmedia medan han-kinesiskan skall läras på grundskolans högstadium eller på gymnasiet. Och för att befrämja minoritetsspråkliga massmedia.⁸³ Den autonoma tibetanska regionen utfärdade under 1980-talets slut regler för tibetansk användning.⁸⁴

Och tibetanerna fortsätter, frånsett några som lever i högplatåns utkanter, att tala sitt modersmål och ”tibetaner med en elementär kunskap om han-kinesiska utgör en försvinnande del av den tibetanska

⁷⁴ Benedict Kingsbury, “The applicability of the international legal concept of ‘indigenous peoples’ in Asia,” i Joanne Bauer and Daniel Bell (eds.), *The East Asian challenge for human rights* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), s. 336-377; *M2 Presswire*, “Commission on Human Rights begins discussion of indigenous issues,” 3 April 1997.

⁷⁵ Richard Thompson, “Ethnic minorities and the case for collective rights,” *American Anthropologist*, Vol. 99, no. 4 (1997), s. 786-798.

⁷⁶ Hurst Hannum, “The limits of sovereignty and majority rule: minorities, indigenous peoples and the right to autonomy,” i Ellen Lutz (ed.), *New directions in human rights* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1989), s.

⁷⁷ See Yodon Thonden, “The indigenous route to independence: arguments for a path not yet taken,” *Tibet Review*, Vol. 30, no. 4 (1995), s. 15-16; Eric Cleven and Chungdak Koren, “The correct route to independence: for Tibet, the indigenous route is, at best a detour,” *ibid*, s. 17-18.

⁷⁸ James Willets, “Demise of the nation-state: toward a new theory of the state under international law,” *Berkeley Journal of International Law* (1999), s. 193-229.

⁷⁹ Elliot Sperling, “Exile and dissent: the historical and cultural context,” i Melissa Harris and Sydney Jones (eds.), *Tibet since 1950: silence, prison or exile* (New York: Aperture), s. 31-36.

⁸⁰ Ed Douglas, “The rape of Tibet,” *Guardian*, 29 September 1997, s. T2; Georg Blume, “Antje Vollmer’s secret diplomacy between Peking and the Dalai Lama,” *Die Zeit*, 20 August 1998, i *WTN*, 4 September 1998

⁸¹ “Full text of white paper on Tibetan culture,” *Xinhua* 22 June 2000.

⁸² “Policy favors minorities to foster education,” *Xinhua*, 10 December 1994.

⁸³ “The law on regional autonomy for minority nationalities of the PRC,” *Renmin Ribao*, 4 June 1984, in *British Broadcasting Corp./Summary of World Broadcasts [BBC/SWB]*, 15 June 1984, Art. 10 and 37; “State Council circular on ethnic minority autonomy law,” Art. 9, *Xinhua*, 12 January 1992; “Rules for implementing the Law of the People’s Republic of China on Compulsory Education,” *Xinhua* 1 April 1992, Art. 26.

⁸⁴ “Ngapoi and Bainqen stress use of Tibetan language,” Lhasa Radio, 4 July 1987, in *BBC/SWB*, 8 July 1987; “Decision on use and development of Tibetan language,” Lhasa radio, 11 July 1987, in *BBC/SWB*, 15 July 1987; “Commission for guiding use of Tibetan language,” Lhasa Radio, 10 February 1988, in *BBC/SWB*, 17 February 1988.

befolkningen”.⁸⁵ Inget nyligen publicerat verk om hotade språk hävdar att Kina agerar annorledes.⁸⁶ Språkets bevarande bland tibetaner står i skarp kontrast till språkens försvinnande i för sin liberalism kända väststaters ytterområden.⁸⁷ I USA är alla ursprungsspråk i Kalifornien idag döda.⁸⁸ Och franskan i Louisiana är på väg åt samma håll⁸⁹ och det existerar en officiell och folklig fiendlighet gentemot andra ”etniska” språk.⁹⁰ USA beskrivs som ”en ren gravplats för främmande språk” där endast 16 procent av den asiatiska och latinamerikanska andragenerationen talar sina föräldrars språk flytande.⁹¹ Av USA:s territorier är det endast i Puerto Rico som den inhemska befolkningen har bevarat sitt språk medan en fjärdedel av dem har blivit tvåspråkiga i den betydelse som Dalai Lama beskriver.⁹²

I de flesta minoritetsområden i Kina inklusive Tibet används det lokala språket i grundskolorna med han-kinesiska som andra språk.⁹³ Påståendet att han-kinesiskan skulle vara undervisningsspråket stämmer inte.⁹⁴ Tibetanska är det huvudsakliga undervisningsspråket i 98 procent av grundskolorna i det autonoma Tibet medan han-kinesiskan införs i de lägre klasserna endast i städernas skolor.⁹⁵ Många föräldrar vill att det undervisas på han-kinesiska för barnen i högstadiet, vilket har inneburit att tibetanska som undervisningsspråk i högstadiet inte har genomförts.⁹⁶ Emellertid infördes tibetanska på högstadiet 1999 så att idag utgör tibetanskspråkiga lärare omkring 50 procent på högstadiet i Tibet.⁹⁷ I östra Tibet kan föräldrarna ofta välja det språk som ska användas i grundskolans lägre klasser.⁹⁸ Och tibetanska är också ett alternativt undervisningsspråk i högstadiet.⁹⁹ Den eftergymnasiala undervisningen sker i humaniora på tibetanska liksom på ett par universitet.¹⁰⁰

⁸⁵ Regie Stites, “Writing cultural boundaries: national minority language policy, literacy planning, and bilingual education,” in Gerard Postiglione, *China’s national minority education: culture, schooling, and development* (New York: Falmer Publishers, 1999), s. 95-129 (citat s. 115).

⁸⁶ Daniel Nettle and Suzanne Romaine, *Vanishing voices: the extinction of the world’s languages* (Oxford: Oxford University Press, 2000); David Crystal, *Language death* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000); Lenore Grenoble and Lindsay Whaley, *Endangered languages: language loss and community response* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).

⁸⁷ Guy Lanoue, “Language loss, language gain: cultural camouflage and social change among the Sekani of Northern British Columbia,” *Language in Society*, Vol. 20, no. 1 (1991), s. 87-116; Tove Bull, “Language maintenance and loss in an originally trilingual area in Northern Norway,” *International Journal of the Sociology of Language (IJSL)*, no. 115, s. 125-

⁸⁸ Leanne Hinton, “Language loss and revitalization in California: overview,” *IJSL*, No. 132 (1998), s. 83-

⁸⁹ Rodrigue Landry, *et al.*, “French in south Louisiana: towards language loss,” *Journal of multilingual and multicultural development*, Vol. 17, no. 6 (1996), s. 442-.

⁹⁰ Ana Zentella, “The Hispanophobia of the Official English movement in the United States,” *IJSL*, No. 127 (1997), s. 71-86.

⁹¹ Alejandro Portes and Lingxin Hao, “*E Pluribus Unum*: bilingualism and loss of language in the second generation,” *Sociology of Education*, Vol. 71 (1998), s. 269-294.

⁹² Jorge Velez, “Understanding Spanish-language maintenance in Puerto Rico: political will meets the demographic imperative,” *IJSL*, no. 142 (2000), s. 5-24.

⁹³ Jing Lin, “Policies and practices of bilingual education for the minorities in China,” *Journal of Multilingual and multicultural development*, Vol. 18, no. 3 (1997), s. 193-205; Bonnie Johnson, “The politics, policies, and practices in linguistic minority education in the People’s Republic of China: the case of Tibet,” *International Journal of Education Research*, Vol. 33 (2000), s. 593-600.

⁹⁴ Lobsang Sangay, “Education rights for Tibetans in Tibet and India,” i John Montgomery (ed.), *Human rights: positive policies in Asia and the Pacific Rim* (Hollis NH: Hollis Publishing 1998), s. 285-307.

⁹⁵ Catriona Bass, *Education in Tibet: policy and practice since 1950* (London: TIN and Zed Books, 1998), s. 233, “China denies education clampdown in Tibet,” *Agence France Presse*, 7 May 1997; “Senior Tibetan official meets US ambassador to China,” *Xinhua*, 17 April 1997.

⁹⁶ Bonnie Johnson and Nalini Chhetri, “Exclusionary policies and practices in Chinese minority education: a case of Tibetan education,” *Current Issues in Comparative Education*, Vol. 2, no. 2 (2000), www.tc.columbia.edu/cice/; “Legislation boosts position of Tibetan language,” *Xinhua*, 17 March 1989.

⁹⁷ “New Tibetan language textbooks to be used,” *China Daily*, 28 June 1999.

⁹⁸ Rena Miller, “Hard choices,” *Far Eastern Economic Review*, Vol. 161, no. 48 (1998), s. 84-86.

⁹⁹ Bass, *op. cit.*, s. 234.

¹⁰⁰ Sangay, *op. cit.*, s. 297; Edward Kormondy, “Observations on minority education, cultural preservation and economic development in China,” *Compare*, Vol. 23, no. 2 (1995), s. 161-178.

Tvåspråkighet förordas för studier i juridik, statskunskap och handel etc vilka i den autonoma regionen är tvåspråkiga så att tibetaner kan kommunicera med myndigheterna på sitt eget språk. Detta har givit upphov till massmedia som till stor del är tibetanskspråkig.¹⁰¹ Den officiella politiken sträcker sig bortom det vad internationell lag eller vad västerländska ”rättsstater” stipulerar.¹⁰² Och flera av dessa stater har dessutom inte ens ratificerat det europeiska fördraget om minoritetsspråken även om dess fordringar är förhållandevis minimala, gällande utbildning är det tillräckligt att erbjuda förskola på minoritetsspråk.¹⁰³

Religionen sägs ofta frånsatt språket vara det som utgör kärnan i den tibetanska kulturen. De 46 000 munkarna i Tibet utgör som procent av vuxna män fler än vad munkarna utgör i alla andra buddistiska länder utgör och överstiger långt den täthet som prästerna utgör i de katolska länderna Polen och Irland.¹⁰⁴ Folkrepubliken begränsar antalet munkar, men det gjorde också Dalai Lama när han var vid makten.¹⁰⁵ I det gamla Tibet sändes de flesta munkarna till klostren av sina föräldrar som 10-åringar oberoende av deras egna önsknings.¹⁰⁶ Det är således förståeligt att myndigheterna idag gör det då det finns en mängd skolor, och endast tillåter fullvuxna att bli munkar. Graden av religionens reglering – om det så gäller tillåtelsen av Dalai Lama-porträtt, till att genomföra politiska kampanjer i klostren etc – beror till största delen på myndigheternas uppfattning om graden av separatistiska strömningar. Det är således en mer liberal hållning i östra Tibet än i det autonoma Tibet.¹⁰⁷ Ökad separatistisk aktivitet som kan förknippas med emigrantkretsarna eller deras succé med sina kampanjer alstrar i regel snävare utrymme för klostren med utrensningar eller politiska studier.

Emigrantkretsarna försöker också att sammankoppla förekomsten av ”synder” i tibetanska städer med den kulturella degenereringen pga han-kinesernas närvaro. Biljard är icke desto mindre en västerländsk uppfinning, karaoke föddes i Japan och prostitution och knark finns universellt. Några av dessa ”synder” går också att finna i emigrantkretsens huvudstad Dharamsala, i Kathmandu och andra städer i regionen och bland de buddistiska munkarna själva.¹⁰⁸ Myndigheterna i det autonoma Tibet brännmärker dessutom spel och prostitution och genomför räder.¹⁰⁹ ”Kulturell förflackning” såsom bruket av främmande ord sker lika mycket i Dalai Lamas huvudstad Dharamsala som i Lhasa och det är i sig inte nödvändigtvis negativt.¹¹⁰ Man bör även ta sig en funderare över, när emigrantkretsarna och västliga ledare motsätter sig han-kinesiskt inflytande i Tibet,¹¹¹ varför de inte bekymrar sig över effekterna som västerlandet har på den traditionella kulturen i Tibet.

¹⁰¹ “Tibetan language in wide use: article,” *Xinhua*, 3 August 2000.

¹⁰² Lauri Malksoo, “Language rights in international law: why the phoenix is still in the ashes,” *Florida Journal of International Law*, Vol. 12 (2000), s. 431-465.

¹⁰³ European Charter for Regional or Minority Languages, Council of Europe, ETS no. 148, Strasbourg, 2.X 1992.

¹⁰⁴ Sautman and Eng, *op. cit.*

¹⁰⁵ Melvyn Goldstein, “The revival of monastic life in Drepung monastery,” i Melvyn Goldstein and Matthew Kapstein (eds.), *Buddhism in contemporary Tibet: religious revival and cultural identity* (Berkeley: University of California Press), s. 15-52.

¹⁰⁶ Melvyn Goldstein, “Religious conflict in the traditional Tibetan state,” i Epstein and Sherburne, *op. cit.*, s. 231-247.

¹⁰⁷ Miller, *op. cit.*; “Tibetans hold traditional New Year celebration in Xiahe, *AFP*, 9 February 2001; “Strong ties to Dalai Lama in Chinese-dominated ‘Greater Tibet,’ *AFP*, 29 July 1999”; “In remote China, Tibetans reclaim lives from communist ruins,” *Associated Press*, 11 July 1998; “Monasteries,” *AFP*, 28 June 1997.

¹⁰⁸ “China’s Tibet policy reminiscent of Cultural Revolution: Dalai Lama,” *AFP*, 10 March 2000; John Grey, “Modernise or else!: building the new Lhasa,” *Himal*, Vol. 8, no. 1, s. 10-18; TIN, *Social evils: prostitution and pornography in Lhasa* (London: Background Briefing Paper B31, 1998); “Dirty dancing in Kathmandu,” *South China Morning Post*, 9 July 2000, s. 1; Julian West, “Tibetans accuse Dalai Lama of spiritual betrayal,” *Sunday Telegraph*, 26 April 1998; Ajay Singh, “The Dalai Lama may start talks with Beijing,” *Asiaweek*, 11 September 1998, s. 52; “Thailand to host world Buddhism summit without Dalai Lama,” *AFP*, 2 November 2000.

¹⁰⁹ Teresa Poole, “Paying the price of progress,” *Independent*, 20 August 1995, s. 10; “Raids on entertainment spots in Tibet,” Lhasa TV, 19 September 1996, in *BBC/SWB*, 22 October 1996.

¹¹⁰ Amy Mountcastle, *Tibetans in exile: the construction of global identities* (Unpub’d PhD diss., Rutgers University, 1997), s. 190.

¹¹¹ Se t. ex. “Dalai Lama in Slovakia says Tibetans facing cultural genocide,” *SITA*, 16 October 2000 in *BBC/SWB*, 18 October 2000.

Slutligen bör det sägas att det finns ett tibetansktstyrkt kungadöme i Himalaya där minoriteter enligt lag är påtvingade att tala nationsspråket och måste i det offentliga bära den dominerande folkdräkten. Denna påtvingade assimilation är orsaken till att tiotusentals minoritetsfolk flyr kungadömet.¹¹² De tibetanska emigrantkretsarna har emellertid aldrig kritiserat detta ”kulturella folk-mord” och har istället vänskapliga relationer med kungadömet Bhutan.

Sammanfattning

Emigrantkretsarna är inte de enda som mystifierar frågan om Tibet. Regeringen i folkrepubliken hävdar att Tibet var det mest ondskefulla feodala samhället som världen har känt och att emigrantkretsarna avser att återinföra feodalismen. Det är något som är helt taget ur luften.¹¹³ Men dessa myter återspeglas i emigrantkretsarnas beskrivningar att det gamla Tibet bestod av ett strävsamt, friskt och välutbildat folk.¹¹⁴ Och deras påstående att emigrantkretsens förvaltning är demokratisk. I själva verket är Dalai Lama den dominerande livslånga ”främste andliga och världsliga ledaren”.¹¹⁵ Det finns rapporter om fysiska hot av politiska och religiösa dissidenter i emigrantkretsarna och att de stämplas som ”kinesiska agenter”.¹¹⁶

Den folkrepublikanska regeringens myter om Tibet och deras okritiska budskap om ständiga framsteg i Tibet är sanna endast i Kina.¹¹⁷ I väst är den stående emigrantkretsarnas myter det främsta hindret för en förhandlingslösning på Tibetfrågan. Mytens acceptans leder politikerna att ständigt upprepa de samma meningarna¹¹⁸ – något USA:s kongress aldrig tröttnat på – vilket leder kommunistpartiet i Kina att dra slutsatsen att förhandlingar om Tibet är meningslösa eftersom Dalai Lama leder en sammansvärjning att fösa Kina mot en upplösning, sagt med Dalai Lamas egna ord att ”gå den ryska vägen”.¹¹⁹ Och emigrantkretsarna leder en ”allierad kommitté” som inbegriper tibetanska, uygriska och mongoliska separatister¹²⁰ även om kommunistpartiets ledare i Tibet erkänner att Dalai Lama inte nödvändigtvis tillhör den hårda antikinesiska kärnan bland emigrantkretsarna.¹²¹

Idag ifrågasätts ofta den nationalistiska mytologin. Och inte endast den aggressiva nationalismen utan även den nationalismen som har beskrivits som godartad och progressiv.¹²² De tibetanska

¹¹² Laurinda Keys, “Shangri-la meets TV,” *International Herald Tribune*, 30 May 2001, s. 8; A.C. Sinha, Bhutan in 1994,” *Asian Survey*, Vol. 35, no. 2 (1995), s. 166-170.

¹¹³ Lang Jie and Duo Qiong,, “The Dalai Lama is unpopular in Tibet,” Jiefangjun Bao, 14 May 2001, in *Foreign Broadcast Information Service* [FBIS]-CHI-2001-0514, 18 May 2001

¹¹⁴ Steve Lehman, *The Tibetans: A struggle to survive* (New York: Umbrage Editions, 1998), cover; Kyabaje Gelek Rinpoche, “A clear-eyed reminiscence,” in *WTN*, 27 December 1999; Robert Thurman, “The Rolling Stone interview: the Dalai Lama,” in *WTN*, 8 May 2001; Donald Lopez, “Jailbreak: author’s response,” *Journal of the American Academy of Religion*, Vol. 69, no. 1 (2001), s. 203-213.

¹¹⁵ “Charter of the Tibetans-in-exile,” in International Committee of Lawyers for Tibet, *Legal materials on Tibet*, 2d ed. (Berkeley: ICLT, 1997), s. 131-157; Meenakshi Ganguly, “Generation exile,” *Transition*, no. 87 (2001), s. 4-25.

¹¹⁶ Suzanne Goldenberg, “Unhappy returns?” *Guardian*, 5 July, s. T4.; “Devotees challenge Dalai Lama’s ban on Tibetan deity Shugden,” *Kathmandu Post*, 23 March 2001; “Foolproof security ring around Dalai Lama,” *Times of India*, 6 October 1999.

¹¹⁷ Se t. ex. Zang Xuan, “Brilliant achievements and successful experiences – marking the 50th anniversary of the peaceful liberation of Tibet,” *Qiushi*, no. 10 (16 May 2001), s.

¹¹⁸ “EP Resolution on the human rights situation in Tibet,” Spicer Centre for Europe, 13 April 2000; “The Dalai Lama’s mission,” *Washington Post*, 12 September 1995, s. A18; “U.S. Congress considers new Tibet charges against China,” *AFP*, 9 May 2001.

¹¹⁹ *Kyodo*, “China to ‘go Russian way,’ Dalai Lama says,” 1 August 1992; “Dalai Lama interviewed on democracy,” *Vancouver Sun*, 26 June 1993, in *WTN*, 1 July 1993.

¹²⁰ “The Allied Committee of Eastern Turkestan, Inner Mongolia and Tibet meets in New York,” i *WTN*, 18 October, 1994.

¹²¹ “Tibet leader says China opposes collusion of Taiwan, Tibet separatists,” *Xinhua* 14 March 2001.

¹²² Eric Hobsbawm, *Nations and nationalism since 1780: programme, myth, reality* (2d ed.) (Cambridge: Cambridge University Press, 1992); Akiva Orr, *Israel: politics, myths, and identity crises* (London: Pluto Press 1994); Natividad Gutierrez, *Nationalist myths and ethnic identities: indigenous intellectuals and the Mexican state* (Lincoln: University of Nebraska, 1999); Neil Davidson, *The origins of Scottish nationalism* (London: Pluto Press, 2000); Chetan Bhatt,

myterna skyddas av sin association med Dalai Lama och buddismen genom vilket andra myter såsom icke-våld projekteras. Men den bilden ifrågasätts av de tusentals stridande munkarna (dobdos) och soldaterna i det gamla Tibet. Och idag av det våldsamma undertryckandet som de lankesiska buddistmunkarna bedriver gentemot de tamilska rebellerna.¹²³ Emigrantkretsarnas ideologi kan genomskådas allteftersom forskning om Tibet bryter genom mytbildningarna. En handfull västerländska forskare bedriver ett sådant arbete och ett flertal kinesiska forskare har kommit fram till resultat som spräcker myterna om Tibet och som blivit känt i Kina som utanför landet.¹²⁴ Allteftersom myterna spräcks, kommer kanske emigrantkretsarna att ompröva sina påståenden om existensen av ett självständigt Tibet. Det kan samtidigt finnas skäl att förvänta sig att de kinesiska ledarna till slut kommer att inse att Tibetfrågan inte nödvändigtvis kommer att ta slut med Dalai Lama. En process av avmystifiering på båda sidorna är en förutsättning för framgångsrika förhandlingar.

Barry Sautman.

Barry Sautman är biträdande professor vid den socialvetenskapliga institutionen vid Hong Kongs teknologiska universitet. Artikeln författad i juni 2001.

Artikeln översatt från engelska (med författarens tillstånd): Per-Erik Wentus

---

För mer bakgrundsmaterial om Tibet, se artikeln [Washington spelar "tibetansk roulett" med Kina.](#) (på marxistarkivet)

Hindu nationalism: origins, ideologies and modern myths (Oxford: Berg 2001).

¹²³ Goldstein, 1990, op. cit., s. 234; H.L. Seneviratne, "Buddhist monks and ethnic politics: a war zone in an island paradise," *Royal Anthropological Institute News*, Vol. 17, no. 2 (2001), s. 15-21.

¹²⁴ Wang Lixiong, op. cit.; Xu Mingxu, *Yinmo yu qiancheng: Xizang saoluan de lailong qumai* (Intrigues and devoutness: the origin and development of the Tibet riots) (Brampton, Ont: Mirror Books, 1999); Yu Zheng and Guo Zhenglin, *Zhongguo Zangqu xiandaihua: lilun, shijian, zhengce* (Modernization in Tibetan areas in China: theory, practice, policy) (Beijing: Zhongyang minzu daxue chubanshe, 1999). Se även Yan Hairong, "The Tibet Question and the conundrums of modernisation," *Asian Ethnicity*, Vol. 1, no. 2 (2000), s. 156-164.